

Eesti elukestva õppe strateegia 2020

Kokkuvõte

Eestis on vaja jagatud arusaama sellest, millist teed pidi liikuda teadmiste- ja innovatsioonipõhise ühiskonna suunas. Oleme edukad vaid juhul, kui teadvustame vajadust pidevalt juurde ja ümber õppida, olla ettevõtlik ja loov, et kiirelt muutuv keskkonnas toime tulla. Elukestva õppe strateegia on haridusvaldkonna tähtsamaid arenguid suunav dokument, mis on aluseks 2014-2020 perioodi riigi hariduseelarve valikutele ning mille põhjal töötatakse välja haridustasemete ja temaatilised programmid.

Elukestva õppe strateegias nähakse üldeesmärgina kõigile Eesti inimestele nende vajadustele ning võimetele vastavate õpivõimaluste loomist kogu elu jooksul, et tagada neile isiksusena võimalused väärikaks eneseteostuseks ühiskonnas ja tööelus.

Selle teostumiseks seatakse dokumendis viis strateegilist eesmärki:

1. MUUTUSED ÕPIKÄSITUSES: Iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut, kriitilist mõtlemist, loovust ja ettevõtlikkust arendavat õpikäsitust rakendatakse kõikidel haridustasemetel ja õppeliikides.
2. PÄDEVAD JA MOTIVEERITUD ÕPETAJAD JA ÕPPEASUTUSTE JUHID: Õppeasutustes töötavad pädevad ja motiveeritud õpetajad ja juhid, kelle tööd hinnatakse tulemuse järgi ning tasustatakse vääriliselt.
3. ELUKESTVA ÕPPE JA TÖÖMAAILMA VASTAVUS: Kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavad õppimisvõimalused ja karjääriteenused aitavad parandada Eesti inimeste teadlikkust õpiteedest ja eneseteostusvõimalustest tööelus ning suurendada erialase kvalifikatsiooniga inimeste arvu erinevates vanuserühmades.
4. ÕPPIMINE DIGIAJASTUL: Õppijad ja õpetajad rakendavad otstarbekalt ja tulemuslikult digiõpet, mille toel uueneb õpikäsitus ja paranevad õpioskused.
5. ÕPPES OSALUSE KASV JA TULEMUSLIK RAHASTAMINE: kasvanud on elukestvas õppes osalus ja strateegia eesmärkide saavutamist toetab tõhus rahastamine.

Eesmärkide saavutamist mõõdetakse järgmiste võtmeindikaatoritega (sihttasemed 2020):

- Rahulolu elukestva õppe toimimisega;
- Erialase kvalifikatsiooniga täiskasvanute osakaal on vähemalt **75%**;
- Täiskasvanute õppes osaluse määr on **20%**;
- Madala haridustasemega mitteõppivate 18-24 aastaste noorte osakaal on alla **9,5%**;
- Noorte (20-34 aastaste) tööhõive määr, kes on lõpetanud õpingud vastavalt 1-3 aastat tagasi, on vähemalt **82%**;
- Digipädevustega inimeste osakaal 16-74 aastaste earühmas on **80%**.

Ü.V. Mõõta saab vaid kvantitatiivseid karakteristikuid. Siin on kõne all HINDAMINE ja LOENDAMINE.

Kogu see käsitlus, mida siin näeme, on algeline ja formaalne.

Karta on, et strateegia koostajatel ei ole

- a) teooriaid, mille raames oleks võimalik määratleda ja piiritleda strateegia koostamiseks vajalikud põhimõisted ja nende seosed;
- b) metodoloogiat, mille varal oluks võimalik kaasajal rahuldavaks peetav käsitlus;
- c) metoodikat, mille abil tuvastada praeguseks kujunenud olud, olukord ja situatsioon;
- d) kontseptuaalset alust prognoosimiseks ja prognoosidest tulenevate stsenaariumide loomiseks;
- e)

Elukestva õppe strateegia 2020 koostamine on olnud kahe-etapiline. Eesti Koostöö Kogu, Eesti Haridusfoorumi ja Haridus- ja Teadusministeeriumi ühistöös töötati aastatel 2009-2011 välja kavand „Eesti hariduse viis väljakutset – haridusstrateegia 2012 – 2020“. **Seda aluseks võttes** koostas Käesoleva strateegia juhtkomisjon, mis kutsuti ellu haridus- ja teadusministri käskkirjaga nr. 100 1.03.2013. Strateegia koostamist nõustas nõukoda, kuhu kuulusid 2011. a. valminud dokumendi koostajad. Erinevalt varem koostatud haridusstrateegia projektidest on käesolev strateegia valikute strateegia, kus **käsitletakse vaid kõige olulisemaid elukestva õppe toimimise kitsaskohti, millele lahenduse leidmine on ühiskonna jaoks kriitilise tähtsusega ning mõjutab paljude eesmärkide saavutamist**. Valik ei tähenda, et need teemad, mis dokumendis kajastamist ei leia, poleks olulised. Aruteludes jõuti arusaamisele, et **strateegiast tuleb kõrvale jätta tegevused, mis toimivad juba piisavalt hästi**. Neid käsitletakse strateegia alusel koostatavates programmides.

Ü.V. Riigile ja rahvale eluliselt olulise dokumendi loomisel ei või võtta lähtekohaks mingit varem koostatud dokumenti . „Eesti hariduse viis väljakutset – haridusstrateegia 2012 – 2020“ arvamuste kogu, mitte midagi sellist, mis on käsitatav teaduslikult põhjendatud programmiga. See tekst on algeline ja ka üldsuse poolt tunnustamata. Lähtekohaks peaks olema

- a) praeguseks kujunenud haridus- ja õppeolude, olukorra ja situatsiooni ning nende muutumise analüüs ,
- b) kompetentsusvajadus
- c) prognoosid,
- d) stsenaariumid (vähemalt „roheline“, „roosa“ ja „must“ stsenaarium).

Elukestev õpe

Elukestev õpe hõlmab **tavapärase haridussüsteemi** (lasteaed, põhikool, gümnaasium, kutseõppeasutus, kõrgkool) kõrval ka väljaspool **formaalharidussüsteemi** pakutavat täiend- ja ümberõpet ning **mitteformaalset** ja **informaalset** õpet kogu selle mitmekesisuses.

Ü.V. Ilmselt on selle teksti kirjutajatel jäänud kahe silma vahele, et haridussüsteem ja koolivõrk on sootuks eri „asjad“. Koolil ja koolivõrgul on oluline osa haridussüsteemis, aga väga oluline on aduda, et haridusotstarve on ühiskonna kõigil institutsioonidel, ka kodul, kõigil massiteabevahenditel, kõigil kultuuriasutustel, spordil, turismil, kaitseväel, igal ametkonnal... Koolivõrk EI OLE haridussüsteem ei *tavapärases* (?) ega mingis muus tähenduses.

Praegu on HARIDUSSÜSTEEM määratlemata ja piiritlemata. Seetõttu ei saa tulla kõne alla haridussüsteemi koosseis ja struktuur, funktsioneerimine, muutumine ja areng (sh haridussüsteemi funktsioneerimise, muutumise ja arengu tegurid ja nende vastavus ühiskonnas ja kultuuris kujunenud stereotüüpidele, standarditele, ideaalidele ning *tarbijate vajadustele*).

Seetõttu ei ole võimalik anda hinnanguid haridussüsteemi ega selle tegurite otstarbekusele, efektiivsusele ja intensiivsusele,

Väga palju võimalusi uute **teadmise ja oskuste** omandamiseks annab töökoht, **vaba- ja huviharidus** ning **noorsootöö**, samuti osalemine kodanikuühiskonna organisatsioonide tegevuses või interneti kaudu pakutavas virtuaalruumis, kus saab õppida individuaalselt või koos teistega. Ettevõtted pakuvad töötajatele üha rohkem **õppimis**võimalusi, et nad saaksid parandada oma oskusi organiseeritud, ent mitteformaalse õppe teel. Informaalne õpe muutub järjest olulisemaks globaalses ja tihedalt ühendatud maailmas, kus inimestel on tehnoloogia abil võimalik omandada **teadmisi** lugematul hulgal eri viisidel, kasutades näiteks **avatud haridusvõimalusi** ja osaledes e-õppes.

Ü.V. Haridus ei ole pelgalt mingi hulga teadmiste ja oskuste kogum. Haridus on

- **kultuuri funktsioon;**
- **subjekti üks karakteristik;**
- **siht, eesmärk ja vahend mistahes eesmärkide saavutamiseks;**
- **unistus;**
- **ime..., sest mitte keegi meist ei saa öelda, kuidas inimene (grupp inimesi, kogukond, ühiskond) kujuneb haritud inimeseks ega sedagi, tänu millele-kellel**

Õnnestub püsida harituna, hoolimata sellest, et keskkond ja vajadused-võimalused üha kiiremini muutuvad.

Fenomenina on võimalik haridust käsitada teadmiste ja oskuse, arusaamise ja mõistmise, oleku ja käitumise, mineviku tundmise ning tuleviku aimamise kaudu. Protsessina on haridus valmisolekute kujunemise elukestev jada. Muidugi oleks vaja teada, milleks oleks vaja eri eas poistel ja tüdrukutel, meestel ja naistel valmis olla

Haritud inimeseks saab kujuneda kultuuriseostes, vaimselt vääristatud õppe, kasvatus ja kogemuse ühtsuses.

Õpe koosneb paljudest tegevustest, mitte ainult õppimisest-õpetamisest! Õppida saab teadmisi. Lisaks teadmistele on igal subjektil vaja ka oskust neid teadmisi kasutada ning võimet aru saada, ette näha ja ära tunda, mis on otstarbekas efektiivne ja küllalt intensiivne.

Avatud-suletud saab olla õpe, mitte haridus.

Eesti elukestva õppe strateegias mõistetakse õppijatena kõiki – nii lapsi, noori kui ka täiskasvanud. Ka õpetajana peame silmas kõiki, kes **õpetavad** lasteaedades, üldhariduskoolides, kutsekoolides, kõrgkoolides, huvikoolides, vabahariduslikes koolituskeskustes ning täiendõppes, koolijuhtidena nende õppeasutuste juhte. Õpikäsitusena mõistame arusaama õppimise olemusest, eesmärkidest, meetoditest ja erinevate osapoolte rollist õppeprotsessis.

Ü.V. Õpetaja on kutse ja võib olla paljudele ka amet. Tegutsemiseks on igal õpetajal vaja lisaks kutsealasele ja ametialasele ettevalmistusele ka erialast, loomealast, tunnetusalast, ühiskonnaalast, kultuurialast, kaitsealast jm kohusetundlikuks ja vastutustundlikuks tegutsemiseks vajalikku ettevalmistust. Õpetaja tegevus EI SEISNE üksnes õpetamises. Ka õpetaja on eeskätt ka ise õppija, uurija, looja aga loomulikult ja eeskuju, nagu ka ühiskonna- ja kultuuritegelane. Õpetaja innustab, julgustab, juhendab, lohutab, mõtestab, seostab oleviku nii mineviku kui tulevikuga jpm.

Elukestva õppe süsteemi **arendamisel** on olulised järgmised põhimõtted:

- **õppija aktiivne osalus ja vastutus;**
- **koostöö ja üksteiselt õppimine;**
- **õpivõimaluste kvaliteet, paindlikkus, info läbipaistvus ja usaldusväärsus;**
- **avatus ja rahvusvaheline koostöö;**
- **eesti keele ja kultuuri jätkusuutlikkus;**
- **keskkonnasäästlikkus;**
- **tõenduspõhine otsustamine.**

Ü.V. Areng on objektiivne; arendada ei saa meist mitte keegi mitte midagi ega mitte kedagi ! Võimalik on luua ja hoida arengu eeldusi.

Õppe korraldamise põhimõtted on siiani sõnastamata.

Sõnastamata on ka õppesiu ja -mahu, õppevormi, -pinge ja -rütmi, õppekeskkonna ja õppetulemuste hindamise kriteeriumid.

Visioon 2020

Õppimine on eluviis, inimesed tajuvad, et õppimine ja enesearendamine on nende endi teadlik valik ja vastutus. Õpetamisel ja hindamisel arvestatakse igapäev arengut, peetakse tähtsaks õpioskusi, võtmepädevusi, kriitilise mõtlemise ja koostööoskust, loovust, ettevõtlikkust. Digiõppe toel on rakendunud uus õpikäsitlus, õpe on paindlik ja huvitav ning õpioskused head.

Ü.V. Eluviisiks saab pidada elukestvalt õppes olekut (milles on palju tegevusi). Praegu ei ole veel arusaama, millele tänu oleks võimalik kõlbmatuks vananenud õppe- ja haridusteooria (manipulatsiooni soosiva sotsio-kultuurilise paradigma) raames tegutsemise tõttu tekkinud tupikseisust välja pääseda.

Visioon ei ole juhuslik kimp põhjendamatuid (reaalsete programmidega katmata) unistusi.

Visiooni loomiseks oleks esmalt vaja fikseerida, mis on ühiskonnas ja kultuuris

- 1) juba hästi (vastata küsimusele „Mida on vaja hoida-kaitsta-tugevdada-kindlustada);**
- 2) veel halvasti (vastata küsimusele „Mida oleks vaja muuta, täiustada?);**
- 3) puudu (vastata küsimusele „Mida oleks vaja lisada?);**
- 4) ülearu (vastata küsimusele „Millest oleks vaja vabaneda?).**

Vaja on sõnastada

- a) vajadused ja nende rahuldamise eeldused,**
- b) sihid ja eesmärgid,**
- c) tegutsemise printsiibid ja**

d) tegijate, tegevuste ja tulemuste/tagajärgede hindamise kriteeriumid.

Seejärel saab hakata kavandama õppe- ja loomeprotsesse, innovaatilisi protsesse ja korrastama keskkonda (metasüsteeme)

Teadlike erialavalikute tegemiseks on kõigile inimestele kättesaadavad asjalik info ja nõustamine. Pakutakse mitmekesiseid, paindlikke ja eneseteostuseks vajalikke koolitusvõimalusi. Tööandjad osalevad aktiivselt õppe sisu kujundamisel ning pakuvad ja töökohapõhise õppe ja praktikavõimalusi.

Ü.V. Praktika veenab, et otstarbekas on alustada KUTSE valimisest ja alles seejärel jõuda selgusele, millist ERIALA tuleks eelistada. Tegelikult on vaja seada ritta mitu kutset ja eriala ja võrrelda neid sobivuse, huvitavuse, keerukuse, perspektiivikuse jpm alusel. Seejärel saab avada ja mõtestada õppejärgse tegevuse sisu ja vormi, korralduse, tingimused, rütmi ja pinget, tasu ja muu kompensatsiooni. Õpilaste kujutlus oma elukaarest on praegu enamasti puudulik.

Õpetaja amet on mainekas ja kõitev, palk ameti vääriline.

Ü.V. Muidugi oleks see meeldiv, aga praegu pole ju ühtki eeldust sellises suunas liikumiseks. Normaalne oleks esitada sellised lootused koos meetmete süsteemiga, mida on vaja võtta nende unistuste täitumiseks.

Kodulähedane ja **kvaliteetne põhiharidus on kättesaadav** kõikjal Eestis, kõrgetasemeline ja valikuterohke kutse- ja gümnaasiumiharidus vähemalt oma maakonna piires.

Ü.V. Mida teha nendega, kes on järjepanu püüdnud koduläheduse nõuet naeruvääristada ja ignoreerida?

„Kvaliteetne põhiharidus“ on praegu sõnastatud udukoguna.

Kättesaadavaks saab muuta õppe. Õppe kvaliteedi hindamisel saab rahuloluks tekkida põhjust siis, kui õpe ja õppe tulemused on kooskõlas ühiskonnas ja kultuuris kujunenud ja tõenäoliselt kujunevate ootuste ja vajadustega;

- õppe rahuldavalt läbinud inimesed suudavad ja tahavad olla elukestvas õppes (mitte ainult pääsevad mõnda teise õppeasutusse);
- sobivad elama ühiskonna liikmetena ja kultuuri esindajatena,
- suudavad ja tahavad teha tööd, on hoolivad, ausad, töökad, mõõdukad, vaprad, õiglased jpm.

Eesti **kõrgharidus on atraktiivne nii** Eesti kui välismaa õppuritele.

Ü.V. Atraktiivseks saavad olla õppeasutused ja neis toimuv tegevus. Ülikooliks nimetatakse teadusasutusi, kus toimub ka õpe. Seetõttu pole kuigi „atraktiivne“ nimetada ülikooli teadusülikooliks. Sotsiaal- ja humanitaarteadust Eesti ülikoolides enam ei ole. Uuringute asemel tehakse küsitlusi, kirjeldusi, referaate...

Rahulolu elukestva õppega on tõusnud.

Ü.V. Miks? Tänu millele?

Kui ei ole uuringuid, ei saa olla usaldatavaid värskeid süsteemseid teadmisi, ega õppejõude, kes on võimelised neid vahendama.

Vastutuse jaotus

Strateegia rakendamise edukus sõltub sellest, kas kõik olulised osapooled võtavad selge vastutuse:

- õppija vastutab õppes osaluse, oma õpitee kujundamise ning alustatud õpingute lõpuleviimise eest;
- lapsevanem toetab õppijat täiskasvanuks saamiseni, põhihariduse ulatuses vastutab vanem lapse koolikohustuse täitmise eest;
- **õppeasutus vastutab õppe ja õpikeskkonna kvaliteedi eest; Paraku ei ole selleks vajalikke eeldusi.**
- kohalik omavalitsus vastutab, et kodulähedane kvaliteetne alus- ja põhiharidus ning vajalikud tugiteenused oleksid kättesaadavad;
- tööandjad vastutavad, et töömaailma ootused haridussüsteemile oleksid selged ning nad pakuvad õppijatele praktikakohti, õpipoisikoolitust, jmt;
- riik vastutab, et kättesaadav oleks kvaliteetne ja valikuterohke kesk-, kutse- ja kõrgharidus ning et oleks olemas asjalik tööturuinfo ja karjäärinõustamine.

Ü.V. Tegelikult pole õpe edasisidestatud ja tagasisidestatud ja pole ka kriteeriume õppetulemuste/tagajärgede hindamiseks. Pole teada, kes peaks kelle ees, kus ja millises vormis aru andma. Saadikud ja ametnikud pole seni tahtnud kuulda mingisugusest vastutamisest.

Võtmeindikaatorid

- Rahulolu elukestva õppe toimimisega;
- Erialase kvalifikatsiooniga täiskasvanute osakaal on vähemalt 75%;
- Täiskasvanute õppes osaluse määr on 20%;
- Madala haridustasemega mitteõppivate 18-24 aastaste noorte osakaal on alla 9,5%;
- Noorte (20-34 aastaste) tööhõive määr, kes on lõpetanud õpingud vastavalt 1-3 aastat tagasi, on vähemalt 82%;
- Digipädevustega inimeste osakaal 16-74 aastaste earühmas on 80%.

Ü.V. Rahulolu ei saa olla õppe kvaliteedi hindamise kriteeriumiks.

Kordan, et erialase ettevalmistuse kõrval on vaja ka kutsealast, ametialast jne ettevalmistust. Vastasel juhul on õppe tulemusel vaid näiline tähendus.

Kõrge kvalifikatsioon on väärtuseks vaid õige orientatsiooni ja tugeva motivatsiooni korral. Rakendumiseks on vaja veel mitmeid teisi eeldusi.

Elukestva õppe süsteemi edusammud ja kitsaskohad

Edusammud:

1. Haridus on Eesti ühiskonnas kõrgelt väärtustatud – seda on ajalooliselt peetud individuaalse edu tagatiseks ning riigi arengu peamiseks veduriks.
2. Rahvusvahelised võrdlusuuringud näitavad, et enamik õppijaid omandavad head baasoskused. Õppijate sotsiaalmajandusliku tausta mõju õpitulemustele on väike.
3. Elukestvas õppes osalemise määr on kasvanud.
4. Vähenenud on õppijate väljalangevus põhikoolist.
5. Laste osalus koolieelsetes lasteasutustes on kõrge, mis loob head eeldused sujuvaks üleminekuks kooliellu.
6. Välja on arendatud andmebaasid õppijate, õppeasutuste, õpitulemuste kohta, mis võimaldavad jälgida arengut ja suunata ressursid sinna, kus seda kõige rohkem vaja.
7. Keelekümbluse meetodika rakendamine on toonud häid tulemusi ja suurendanud venekeelsete noorte lõimumist Eesti ühiskonnas.
8. Alternatiivsed lähenemised (nt Noored kooli, Tagasi kooli, erakoolid, waldorfkoolid) on muutnud formaalharidussüsteemi paindlikumaks, uuenduslikumaks, mitmekesisemaks.
9. Õpi- ja töötõingimused kutse- ja kõrgkoolides on kaasaegsed. Kutseõppeasutuste võrk on korrastatud.

Ü.V. Ka see osa tekstist on koostatud pealiskaudselt ning sisaldab palju vääratusi.

Pole kahtlust, et ilma teoreetilise ja metodoloogilise aluseta ei saa selliseid loendeid koostada.

Kitsaskohad:

1. Teoreetiliselt omaksvõetud ja dokumentides kinnitatud õpikäsitus ja õppijate eri tüüpi andekuste väärtustamine ning erivajaduste märkamine ei ole muutunud õppeprotsessi lahutamatuks osaks.
2. Väljalangevus (eriti meessoo hulgas) on kõikidel õppetasetel ja õppeliikides kõrge.
3. Ligi kolmandik Eesti tööealisest elanikkonnast on erialase ettevalmistuseta.
4. Käärid elukestva õppe raames pakutava ja tööturul vajaliku vahel on liiga suured. Õppeasutused ja töömaailm ei tee elukestva õppe süsteemi arendamiseks aktiivset koostööd.
5. Õpetaja elukutse ei ole atraktiivne: noorte ja meesõpetajate osakaal ning konkurss õpetajakoolituse õppekavadele on väike, õpetajaks õppinud ei lähe kooli tööle.
6. Info tööturu ja majanduse arengute kohta pole süsteemne ja karjäärinõustamisteenused on ebaühtlase kvaliteedi ja kättesaadavusega.
7. Tänapäevane gümnaasiumivõrk ei arvesta õppurite arvu suurt vähenemist, väikesed gümnaasiumid ei suuda pakkuda mitmekesiseid ning kvaliteetseid õpivõimalusi.

8. Kutseharidus pole kujunenud kvaliteetseks edasiõppimisvõimaluseks, tööturu jaoks ei valmistata piisaval arvul ette oskustöötajaid.
9. Vene õppekeelega põhikoolid ei kindlusta kõigile head eesti keele oskust ning õppijate baasoskused on põhikooli lõpuks nõrgemad kui eesti õppekeelega koolis.
10. Õppijate ligipääs digitaristule ja digitaalne õppevara on puudulik ja ebaühtlane.
11. Eesti tööealisest elanikkonnast ca kolmandikul puuduvad minimaalsed digioskused.
12. Ühiskonnas mõistetakse hariduse ja koolide kvaliteeti liiga riigieksamite tulemuste kesksena.
13. Tõenduspõhine otsustamine ning hariduspoliitikate toimimise hindamine ei ole muutunud valdavaks, see muudab konsensuse loomise hariduspoliitiliste valikute tegemisel keeruliseks.

Ü.V. Ka see loend on meelevaldne improvisatsioon. Selline loend peaks toetuma vastava uuringu tulemustele.

Strateegilised meetmed

I Muutused õpikäsituses

Õppijakesksust, võtmepädevuste olulisust, vajadust siduda õppeprotsessis uus teadmine olemasolevaga ning lõimida erinevate aine- ja eluvaldkondadega, õppida/õpetada mitte faktiteadmisi, vaid „õppida/õpetada **õppima**“, õppida ja **lahendada probleeme** meeskonnas – seda on rõhutatud kõigis viimasel kümnendil riiklikult kehtestatud nõuetes tasemehariduse õppekavadele. Lähiaastate pingutused tuleb suunata sellele, et need nõuded rakenduksid. Õpetaja (sh õppejõud, täiskasvanukoolitaja) ei ole 21. sajandil mitte infoallikas, vaid seoste looja ja väärtushoiakute kujundaja, kelle ülesanne on **arendada** õppijas kriitilist ja loovat mõtlemist, analüüsioskust, ettevõtlikkust, meeskonnatöö ning kirjaliku ja suulise eneseväljenduse oskusi. Õpetaja roll on toetada õppija kujunemist enastjuhtivaks õppijaks, kes tuleb iseseisvalt toime muudatustega keskkonnas ning **võtab vastutuse oma arengu ja õpivalikute eest**. Õpetajate ja tugispetsialistide meeskonna individuaalne lähenemine igale õppijale annab võimaluse toime tulla nõrgematel ning pakkuda väljakutseid võimekamatele läbivaldt kõikidel haridustasemetel – ja õppevormides.

Eesmärk on iga õppija individuaalset ja sotsiaalset arengut toetava, õpioskusi, loovust ja ettevõtlikkust **arendava** õpikäsituse rakendamine kõigil haridustasemetel ja õppeliikides.

Ü.V. Õpe ei või olla õppijakeskne mitmel põhjusel. Esiteks seetõttu, et õpilased pole ainult õppijad; nad teevad ka palju muud. Põhiprotsessiks peaks koolis (ja mujalgi) olema õpilaste ARENG; tervitatud peaks olema kõik, mis soodustab õpilaste (eri eas, eri eelduste ja huvidega...poiste ja tüdrukute) arengut ja sellel, mis kahjustab õpilasi ning raskendab arengut, ei tohiks koolis ega mujal kohta olla.

Strateegilised meetmed:

1. Õppe sisu ja mahu vastavusse viimine õppekavades seatud eesmärkide ja õpitulemustega (sh võtmepädevustega). Tänapäevaks on sisuliselt kõikide õppetasete ja haridusliikide õppekavadesse kirjutatud sisse eesmärgid ja õpitulemused, mis arvestavad erinevates riiklikes ja rahvusvahelistes regulatsioonides ning kutsestandardites kirjeldatud õpitulemustega (sh võtmepädevustega). Selleks, et hinnata, kas õppe sisu, maht, meetodid ja hindamine toetab parimal moel seatud eesmärkide ja õpitulemuste saavutamist, on vajalikud järgmised tegevused:

- Haridus- ja Teadusministeerium käivitab põhikooli ja gümnaasiumi riiklike õppekavade ainekavade sisu ja mahu analüüsi ning vajadusel muutmise.
- **Kutse- ja kõrghariduse tasemel** analüüsitakse õppemeetodite, auditoorse ja iseseisva töö mahtude, hindamismeetodite ning **õppekava eesmärkide** ja õpiväljundite vahelist sidusust ning pakutakse **parimat rahvusvahelist kogemust arvestades välja ettepanekud muudatusteks.**

Ü.V. Õpe oleks vaja viia vastavusse VAJADUSTEGA.

2. Hindamis põhimõtete muutmine: Õppija ning õppeasutuse kui õppiva organisatsiooni tulemuslikkuse hindamisel liigub rõhuasetus kujundavale hindamisele, mis toetab õppimist ja iga õppija individuaalset arengut. Kujundava hindamise puhul seavad hinnatav ja hindaja – õppija ja õpetaja – lati nii kõrgele, et see oleks jõupingutust rakendades ületatav. Seega ei ole põhitähelepanu mitte sellel, et panna hinne lõpptulemusele, vaid selgitada välja lähteolukord, seada ühiselt eesmärk ning valida viisid ja vahendid, mis kõige tõhusamalt toetaksid eesmärgi saavutamist. Õppija muutub objektist subjektiks, osaleb õppeprotsessi kavandamisel, võtab vastutuse tulemuse saavutamise eest ning saab õpetajalt arengut toetavat tagasisidet, eelkõige kokkulepitud võtmepädevustele.

Omanäolise koolikultuuri arendamiseks on vajalik hindamistegevuste mitmekesisus. Riiklikus välishindamissüsteemis tuleb rohkem tähelepanu pöörata võtmepädevuste hindamisele ning ainetevahelisele lõiminguks kõigil õppetasetel, õppearendustöö terviklikule juhtimisele.

Eksamitel, tasemetöödel, õppeasutuste välis- ja sisehindamisel hinnatakse, mil määral on õppeasutus suutnud uut õpikäsitus rakendada, sh kas õppijad on omandanud õppekavades kirjeldatud teadmised ja võtmepädevused, kas loodud on keskkond, mis toetab iga õppija individuaalset arengut.

Tähtis on leida õige tasakaal kokkuvõtva (arvestusliku) ja kujundava hindamise vahel nii õppijate kui ka õppeasutuste hindamisel. Selleks on vajalikud järgmised tegevused:

- Riiklikus välishindamissüsteemis (riigieksamid, lõpu-, taseme- ja kursusetööd) pööratakse rohkem tähelepanu võtmepädevuste, probleemilahendusoskuse hindamisele ning ainetevahelisele lõimingle.
- Õppija võtmepädevuste arengu hindamisel kasutab õpetaja selleks otstarbeks välja töötatud hindamisvahendid.
- Õppeasutuse tulemuslikkuse hindamisel on eeldus kooli eneseanalüüsi läbiviibimine, mille rõhuasetus on õppe- ja kasvatusprotsessil, selle tõhususe ja tulemuslikkuse ning erinevate osapoolte rahuloluküsitluste tulemuste analüüsil. Selleks on vaja kasvatada koolimeeskonna liikmete eneseanalüüsi oskust ja refleksioonivõimekust. Välishindamisel antakse pädev tagasiside kooli eneseanalüüsi tulemustele ning koolipidaja toetab parenduste elluviimist. Esmajoones pööratakse tähelepanu neile valdkondadele, mis on kriitilise tähtsusega uue õpikäsituse rakendamisel.
- HTM töötab koostöös sidusrühmadega välja kooli kvaliteedinäitajad, mis **mõõdavad** õppeasutuse õppe- ja kasvatusprotsessi tulemuslikkust, tõhusust ja osapoolte rahulolu. Kõrgkoolide puhul on olulise tähtsusega rahvusvahelistumisega seotud näitajad. Tulemuste hindamisel **analüüsitakse kvaliteedinäitajaid** nende dünaamikas ning rakendatakse diferentseeritud lähenemist: tugevamaid tunnustatakse, **nõrgemate õpitulemustega koolidele tagatakse sobilik abi**. Koolijuhi töö **tulemuslikkuse hindamisel võetakse aluseks kooli kvaliteedinäitajad**.

3. Üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuse õpetajate ja koolijuhtide koolitussüsteemi kujundamine, kus keskseks eesmärgiks on koolijuhi ja õpetaja rolli ümbermõtestamine, et nad suudaksid luua keskkonna, kus tähelepanu all on iga **õppija** areng ja potentsiaali **väljaarendamine** ning erinevad isiksuslikud erinevused on väärtustatud. Seejuures tuleb üldhariduskoolide ja kutseõppeasutuste õpetajate täiendkoolituses leida mõistlik tasakaal riigi tasandil pakutava (ja keskselt koordineeritud) ning teisalt, koolide spetsiifikast ja õpetajate arenguvajadustest tuleneva täiendõppe vahel. Täiendkoolitussüsteem ehitatakse üles viisil, mis tagaks

kvaliteetsed koolitused **kutseoskuste arendamiseks**, haridusuurenduste rakendamiseks ning kooli eripära arvestamiseks.

Selleks on vajalikud järgmised tegevused:

- Õpetajakoolitusasutused **arendavad** välja **strateegia eesmäärke** toetavad ning praktilise tööga tihedalt integreeritud õpetajate esma- ja täiendõppekavad ning kasutavad tõhusaid õppemeetodeid ja paindlikke õppevorme, **motiveerides** õpetajaid omandatud teadmisi ja oskusi oma töös parimal moel rakendama.
- Riiklikul tasandil pakutakse **kutseõppeasutuste** õpetajatele täiendkoolitusi üld- ja erialaainete paremaks lõimimiseks, rõhutades võtmepädevuste omandamise tähtsust. Luuakse kutseõpetajate ettevõtetes stažeerimise süsteem. Koolijuhtide täiendkoolituse pakkujad seavad õppekavades keskele kohale õppe-kasvatusprotsessi juhtimise ning uue õpikäsituse rakendamise.
- Õppeasutused loovad rohkem paindlikke võimalusi õpetajate ümberõppeks (uus ainevaldkond, haridustehnoloogi lisakompetents jms).
- HTM loob võimaluse alternatiivseteks sisenemisteedeks õpetajaametisse.

4. Õpikäsituse rakendamist toetavate koostöövormide loomine ja toetamine

Meeskonnatöö kõige erinevama vormides on **haridussüsteemi edu** võti: oluline on õpetajate (sh õppejõudude) omavaheline koostöö aine õpitulemuste ja võtmepädevuste lõimisel, õpetajate ja tugispetsialistide koostöö õpilaste käitumisprobleemide lahendamisel ja õpiraskuste analüüsil, koostöö uute meetodiliste lahenduste väljatöötamisel, tegevusuuringute läbiviimisel, ühisprojektides ülikoolide õppejõudude ja teaduritega ning rahvusvahelistes koostööprojektides ja võrdlusuuringutes. Haridus- ja Teadusministeeriumi käivitab programmi, mille raames toetatakse õpetajate ja õppeasutuste omavahelist koostööd ja üksteiselt õppimist läbivalt kõigil haridustasemetel. Kõrghariduse tasemel on eelkõige eelistatud projektid, milles osalevad ka rahvusvaheliselt tunnustatud välispartnerid.

5. Kompetentsikeskuste väljaarendamine õpetajakoolituse ning kasvatusteaduste arengu eest vastutavate Tallinna Ülikooli ja Tartu Ülikooli juures koos kasvatusteaduslike uuringute programmi käivitamisega, mille teemade rahastus lähtub riigi haridusstrateegilistest prioriteetidest ja on suunatud kõigi haridustasemetega arenguvajadustele. Mõlemad ülikoolid seavad õpetajakoolituse ja kasvatusteaduse oma prioriteetide hulka ning võtavad vastutuse valdkonna arendamise eest. Keskuste tegevust hinnatakse regulaarselt, kaasates selleks pädevaid eksperte.

Kompetentsikeskuste rolliks on

- muuta õpetajakoolituse valdkonnas õppimine köitvaks,
- tõhustada praktikat ja lõimida teoreetilised õpingud praktikaga;
- koondada parimad kogemused maailmast ja Eesti metoodiline oskusteave, analüüsida seda, levitada heade praktikate näiteid kõikidele Eesti haridusasutustele;
- pakkuda õpetajatele aine-, kutseõppe ja ülddidaktika alast nõustamist;
- pakkuda keskkonda uute innovaatiliste lahenduste väljatöötamiseks;
- algatada ja koordineerida ülikoolide ja koolide ühisprojekte ja uuringuid;
- arvestada õppejõu töö hindamisel ja tasustamisel tema panust koolihariduse edendamisel;
- viia läbi uuringuid lähtuvalt riigi haridusstrateegilistest prioriteetidest.
- **õpikäsituse rakendamiseks kõrghariduses** pakuvad mõlemad ülikoolid kõrgkoolididaktika kursuseid, mille arendus toetub vastavale teadus- ja arendustööle ning mille valik on mitmekesine, arvestades erinevate õppijate ootuste ja vajadustega.

II Pädevad ja motiveeritud õpetajad ja õppeasutuste juhid

Õpetaja ja õppeasutuse juhi roll on muutuste elluviimisel võtmetähtsusega. Õpetaja ja õppeasutuse juhi ühiskondlik kuvand peab muutuma: palk olema konkurentsivõimeline ning töökorraldus selline, et õpetaja ja koolijuhina töötamine oleks ühiskonnas auasi, kõitev valik parimatele.

Eesmärk on õpetaja/ õppejõu ja koolijuhhi töö hindamise ja tasustamise vastavusse viimine nendel ametikohtadel esitatavate nõuete ja töö tulemuslikkusega.

Strateegilised meetmed:

1. **Õpetajate keskmise töötasu tõstmine tasemele, mis tagab selle**, et koolis töötamine muutuks arvestatavaks valikuks parimatele. Õpetaja keskmine palk tuleb tõsta tasemele, mis on võrdne Eesti keskmise kõrgharidusega spetsialisti palgaga, et
  - suurendada õpetajakutse atraktiivsust (sh noorte ja meeste seas),
  - luua konkurents õpetaja ametikohale, mis võimaldab ametisse valida parimaid,
  - võimaldada diferentseerida õpetajate töötasu lähtuvalt töö tulemuslikkusest.

2. **Õpetaja töö hindamine ja tasumäära kehtestamine lähtuvalt tema tööpanusest ja tulemuslikkusest.** Õpetaja töö hindamisel on võtmeroll koolijuhil. Koolijuhi ülesanne on tööaja- ja palgakorralduse reeglid kollektiivis läbi rääkida ja kehtestada, anda õpetajale regulaarselt tagasisidet tema tööpanuse ja tulemuslikkuse kohta ning toetada õpetaja professionaalset ja isiksuslikku arengut. Üldtööaja põhine lähenemine võimaldab koolijuhil ühtlasemalt jagada tegelikku töökoormust õpetajate vahel, motiveerib osalema kooli arendustegevuses, õpetajaks õppimisel ülikoolis, praktika juhendamisel ning väärtustab õpetaja eneserefleksiooni ja oma töö analüüsi. Selleks on vajalikud järgmised tegevused:

- Täienduskoolituse pakkumine õpetajatele ning kasutajasõbraliku eneseanalüüsi keskkonna loomine, milles õpetajal on võimalik oma oskusi testida. Eneseanalüüsi keskkond lähtub õpetaja kutsestandardites kirjeldatud pädevustest.
- Regulaarsete arenguestluste läbiviimine õpetajaga, kus rõhk on uue õpikäsituse rakendamisel. Koolijuht väärtustab individuaalset lähenemist igale õppijale, motiveerib õpetajat osalema kooli arendustegevuses ning õpetajakoolituse erinevates vormides.
- Õpetaja töötasu määramisel võtab koolijuht aluseks õpetaja töö tulemuslikkuse. Oluliste üleriigiliste erisuste vältimiseks õpetajate töö tasustamisel töötavad koolijuhtide (kutseõppeasutuste ja üldharidusekoolide juhid) ühendused välja õpetajate tööpanuse ja tulemuslikkuse hindamise mudeli ning rakendavad seda lähtuvalt oma kooli eripärast.
- Kõrgkooli õppejõu töö hindamisel arvestatakse rahvusvaheliste teaduspublikatsioonide kõrval samaväärsena tema poolt läbiviidava õppetöö tulemuslikkust ja selle rahvusvahelist mõõdet (stažeerimine ja õppetöö läbiviimine väliskõrgkoolides, osalemine rahvusvahelistes arendusprojektides, võõrkeelsete õppekavade arenduses, tulemuslikkus ja üliõpilaste rahulolu õppejõud poolt läbiviidava õppetööga jms)

3. Üldhariduskooli ja kutseõppeasutuse juhi pädevusnõuete kehtestamine ja nende regulaarne hindamine.

Koolijuhi roll koolikultuuri kujundamisel on määrava tähtsusega, sest õpikeskkond sõltub ennekõike koolijuhist – kas ta väärtustab, motiveerib ja toetab õppijat ning võimaldab tema potentsiaali välja arendada, kas õpetajate ning teiste kooli töötajate arengut toetatakse, kas kool teeb tulemuslikku koostööd kogukonnaga. Selleks, et Eesti koole juhiksid pädevad ja motiveeritud koolijuhid, kes tahavad ja suudavad ellu viia strateegias kirjeldatud eemärke, on vajalikud järgmised tegevused:

- Alus-, üld- ja kutseõppeasutuste juhtide ühendused ning koolipidajad töötavad välja ja HTM kehtestab koolijuhi pädevusnõuded, mis on aluseks koolijuhtide värbamisel ja koolijuhtide töö tagasisidestamisele ning täiendõppe pakkumisele, mis arvestavad muuhulgas uue õpikäsituse rakendamise eesmärgiga.
- Haridus- ja Teadusministeerium käivitab koolijuhtide järelkasvu programmi, kuhu valitakse konkursi alusel parimad kandidaadid.
- HTM korraldab koostöös koolipidajatega koolijuhtide regulaarse välishindamise, nimetades selle eest vastutava organisatsiooni. Hindamise tulemusel saab koolijuht

professionaalset tagasisidet oma tööle lähtuvalt kooli tulemuslikkusest ja ning soovitusi täiendõppeks.

3. **HTMi algatusel ja koostöös ekspertidega käivitatakse programmid õpetajaameti populariseerimiseks**, et õpetaja amet muutuks arvestatavaks valikuks nii noortele kui neile, kes kaaluvad elukutse vahetust.

III Elukestva õppe võimaluste ja töömaailma vajaduste vastavus

Teadmistepõhine ja kõrgema lisandväärtusega majandus tekitab keskkonna, mis motiveerib inimest võtma vastutust ja initsiatiivi oma potentsiaali parimaks rakendamiseks. Elukestva õppe süsteemi sujuvaks ja isereguleerivaks toimimiseks on vajalik, et õppekavad oleksid asjakohased ja info tööturu ning majanduse arengute kohta kõigile lihtsalt kättesaadav. Inimeste õpivalikuid suunatakse eelkõige asjaliku info ja nõustamise kaudu. Selleks, et põhikoolilõpetajad käsitaksid gümnaasiumi ja kutseõppeasutust võrdväärse edasiõppimisvõimalusena, on tähtis heatasemeline karjääriõpe ja kutsenõustamine enne põhikooli lõpetamist, asjakohased ja köitvad kutseõppe õppekavad, kus oluline koht on ka võtmepädevuste omandamisel.

Eesmärk on kvaliteetsed, paindlikud ja mitmekesiste valikutega ning tööturu arenguvajadusi arvestavad õppimisvõimalused ja karjäärinõustamine, mis aitavad parandada Eesti inimeste teadlikkust õpitee valikul, eneseteostusvõimalustest tööelus ja suurendada erialase kvalifikatsiooniga inimeste arvu erinevates vanuserühmades.

Strateegilised meetmed:

1. HTM, MKM ja SoM koostöös käivitatakse **regulaarne ja süsteemne tööjõuvajaduse seire-, prognoosi- ja tagasisidestamise süsteem**, mille raames analüüsitakse Eesti erinevate majandussektorite tööjõu arenguvõimalusi ja –vajadusi tervikvaates, kasutades selleks kvantitatiivsete meetodite kõrval ka kvalitatiivseid. Elukestvat õpet planeeritakse kutsetegevuse valdkondade põhiselt. Analüüsi- ja prognoositulemused on sisendiks kvalifikatsiooni- ja karjäärinõustamissüsteemile, õppeasutustele õppekavaarendusteks ning erinevatele ametkondadele, kes rahastavad õppetegevusi. Sellise lähenemise eelduseks on tööandjate aktiivne ja sisuline osalus elukestva õppe süsteemi kujundamisel.

Selleks kutsutakse kokku kaks kogu, kelle ülesanded on järgmised:

- **Kutsetegevuse valdkonna nõukogu** (kuni 25 nõukogu Eestile olulisemates kutsetegevusvaldkondades) - kutseala valdkonna spetsialiste koondav ekspertkogu, kes seirab, analüüsib, prognoosib oma valdkonna tööturuarenguid ning taseme- ja täiendõppe olukorda, on partneriks Haridus- ja Teadusministeeriumile kutsealavaldkonna kvalifikatsioonide sisu ajakohasuse üle otsustamisel ning ühiskonna teavitamisel oma valdkonna arengusuundadest ;
- **Valdkondade ülene Koordinaatsioonikogu** on erinevate elualade esindajaid koondav ekspertkogu, kes kavandab ja tellib riigi strateegilistest vajadustest lähtudes majandussektorite seireanalüüsi ning prognoose võrreldava meetodika alusel, teavitab ühiskonda trendidest ning annab HTM-ile, MKM-ile ja Sotsiaalministeeriumile soovitusi

avaliku sektori eelarvest finantseeritavate taseme- ja täiendõppe koolituskohtade valdkondlikuks jaotamiseks.

2. Põhikooli ja keskhariduse järgsete õppe õppekavade (sh bakalaureuse-, rakenduskõrghariduse, lühikese tsükli ning keskhariduse baasil pakutava kutseõppe) **korrastamine** eelkõige kutsetegevuse valdkonniti.

- Riik ja kutsetegevuse valdkonna nõukogud juhivad seda protsessi nii, et ühiskonna jaoks on arusaadav eri kvalifikatsioonide sisu ning et vajalike kvalifikatsioonide omandamine oleks korraldatud tõhusalt (mh sobiva õpiaja ning praktika piisava osatähtsusega).
- Õppeasutused vastutavad, et **õppekavad on asjakohased**, arvestavad tööturu vajadusi, on seotud kutsekvalifikatsioonisüsteemiga.
- Töömaailma esindajad osalevad aktiivselt õppekavade arendamises ja õppeprotsessi kujundamises.

3. Suurem tähelepanu praktikakorraldusele.

Praktikakorralduse kvaliteedi tagamiseks luuakse keskne **arendusprogramm**, mis arvestades eri majandusharude vajadusi pakub metoodilist tuge nii kutseõppeasutustele, kõrgkoolidele kui ka tööandjatele. Selleks on vajalikud järgmised tegevused:

- Teadlikkuse tõstmine praktika paremaks korralduseks nii ettevõtjate kui õppeasutuste hulgas, kasutatava terminoloogia ühtlustamine, praktikakorralduse parimate praktikate levitamine. Kvaliteedi kindlustamise protsessis suurendatakse tähelepanu praktikakorraldusele ja praktika juhendamisele.
- HTM eestvedamisel, koostöös teiste valitsusasutustega, töötatakse välja meetmed, mis suurendavad ettevõtete huvi praktikakohtade pakkumiseks, arvestades ettevõtete kutsetegevusala ning suurusest tulenevaid võimalusi ja piiranguid.

4. Teadlike valikute kujundamiseks info – ja nõustamisteenuste pakkumine (karjääriinfo ja -õpetus, info ameti- ja kutsealade tööhõive, töötuse ja palkade kohta, karjäärinõustamine). Teadlikumad otsused võimaldavad inimestel oma potentsiaali väljaarendamist võimalikult parimal moel. Teadlik erialavalik aitab vähendada õpingute katkestamist ning loob eeldused, et inimene leiab omandatud teadmiste ja oskuste baasilt hiljem ka rakenduse töömaailmas. Selleks:

- Pakutakse nõustamisteenuseid süsteemselt, prioriteediks on põhikooli III aste (7.-9. klass), kus tagatakse karjääriõpe ja -nõustamine kõigile õpilastele.
- HTM koostöös Sotsiaalministeeriumiga tagavad tervikliku karjäärinõustamissüsteemi toimimise, mis loob võimalused inimestele, kes soovivad ennast täiendada või omandada hoopis uut eriala. Avaliku raha abil tagatakse teenuste kättesaadavus nõrgema konkurentsivõimega inimestele. Tagatakse nõustamiskeskuste tegevuste kvaliteet ja kestlikkus.
- Arendatakse välja keskne portaal, kus on kasutajasõbralikult kättesaadav info erinevate täiend- ja überõppevõimaluste kohta. Huvilistele tagatakse piirkondlikes keskustes karjääriinfo- ja nõustamisteenused uue kvalifikatsiooni omandamise võimalikest õpiteedest.

- Töötukassa piirkondlikes keskustes tagatakse kvaliteetne karjäärinõustamine töötutele, antakse soovitusi, kuidas valida õpiteid ja taotleda VÕTA arvestamist tervikkvalifikatsiooni omandamiseks.

5. Meetmete väljatöötamine töötajate ettevalmistamiseks majanduse kasvuvaldkondades.

Eesti jaoks oluliste majandussektorite kindlustatust kvalifitseeritud kohalike töötajatega tuleb oluliselt parandada, et tõsta Eesti majanduse tootlikkust ja ekspordivõimekust. Esmajärjekorras tuleb tagada „Eesti ettevõtluse kasvustrateegias 2020“ nimetatud kasvuvaldkondadele suunatud:

- aktiivsed karjääriteenused,
- õppijate ja õpetajate motivatsioonipaketid,
- õppekavade arendamine nii taseme- kui ka täiend- ja ümberõppes,
- rahvusvaheliste kogemuste omandamist toetavad meetmed,
- kõrghariduses kujundatakse toetusmeetmete abil välja kasvuvaldkondade õppekavad, mis on rahvusvaheliselt atraktiivsed.

IV Õppimine digiajastul

Uue põlvkonna digitaristu (isiklikud tahvelarvutid, koosvõimelised infosüsteemid, veebiteenused, pilvelahendused, avaandmed) ja selle kasutamise meetodikad loovad võimaluse uue õpikäsituse kiireks juurutamiseks ning õppekvaliteedi tõusuks. Digiõppevara kasutamine õppetöös aitab õppimist köitvamaks muuta ning avardab elukestva õppe võimalusi. Kogu elanikkonna parem tehnoloogia kasutamise oskus ja innovaatilisus aitavad kaasa tootlikkuse kasvule majanduses.

Eesmärk on kaasaegse digitehnoloogia otstarbekam ja tulemuslikum rakendamine õppimisel ja õpetamisel, kogu elanikkonna digioskuste parandamine ning ligipääsu tagamine uue põlvkonna digitaristule.

Strateegilised meetmed:

1. Digikultuuri integreerimine õppeprotsessi: IKT lõimimine õppekavadesse kõigil haridustasemetel. Tehnoloogilisest innovatsioonist inspireeritud pedagoogiline ja koolikorralduslik haridusuuendus peab toimima süstemaatiliselt, selle eelduseks on haridustehnoloogilise toe tagamine juhtkonnale, õpetajatele ja õppijatele kõigis õppeasutustes. Uuendatakse informaatikaõpetust põhikoolis, et tagada digioskuste baastase põhikoolis, mida hinnatakse 3. ja 4. kooliastme lõpul.

Olulised tegevused on:

- Tegevõpetajatele tagatakse digipädevused koolituste ja juhendmaterjalide pakkumisega.
- Ülikoolide juures olevad didaktikakeskused levitavad häid praktikanäiteid, toetavad digi-innovatsiooni koolides ning õpetajate ja koolide innovatsioonivõrgustikke.
- Õpetajatele tagatakse haridustehnoloogiline tugi, et digiajastu võimalusi õppetöös paremini ära kasutada.

2. Tagatakse tervet põhikooli, gümnaasiumi ja kutseõppeasutuse õppekava kattev **digitaalne õppevara**, mille hulka kuuluvad e-õpikud, avatud õppematerjalid ning veebipõhised eksamid. Haridus- ja Teadusministeerium korraldab juhendmaterjalid ning koolitused uue õpikäsituse rakendamist toetavate digitaalsete õppematerjalide koostajatele, HITSA tagab digitaalse õppevara majutuse, kataloogimise ja kvaliteedisüsteemi rakendumise.

Olulised tegevused on:

- Kvaliteedi- ja tehniliste nõuete kehtestamine digiõppevarale.
- Digiõppevara koostamise koolitused ja juhendid autoritele ja kirjastustele.
- Pilveteenus digiõppevara majutuseks, kataloogimiseks.
- E-õpikute ja e-eksamite rakendamise programm.

3. Igale üldhariduskoolis õppijale tagatakse ligipääs õppimist toetavale kaasaegsele digitaristule.

Ambitsioonikaks eesmärgiks on, et kõik õppurid ja õpetajad kasutavad igapäevases õppetöös isiklikku tahvel- või sülearvutit ja seda toetav digitaalne õpikeskkond (sh riigi, omavalitsuse ja kooli tasandi koosvõimelised infosüsteemid ja teenused) on kättesaadav igale õppijale.

Olulised tegevused on:

- Isiklike digiseadmete soetamine ja selle jaoks vajaduspõhiste toetuste süsteem,
- Koolide digitaristu kaasajastamine,
- Nõuded digitaristule ja –teenustele haridusvaldkonnas,
- Hariduse infosüsteemide koosvõime raamistik ning olemasolevate süsteemide (EHIS, eKool) kohandamise ja integreerimise programm,
- Õpilase personaalse õpikeskkonna arendus erinevat liiki digiseadmetele (nutitelefonid, süle- ja tahvelarvutid).

4. Digipädevuste hindamismudelite loomine ja rakendamine (õpetajatele, õpilastele, koolijuhtidele, täiskasvanud õppijatele) ning nende tunnustamise süsteemi juurutamine.

Olulised tegevused on:

- Digipädevuste mudelite kehtestamine ja õpetajate taseme- ja täiendõppe õppekavade vastavusse viimine nende pädevusmudelitega,
- Iseõppimise või praktilise kogemuse teel kujundatud digipädevuste hindamise ja tunnustamise süsteemi juurutamine.

V Õppes osaluse kasv ja tulemuslik rahastamine

Eesti hariduse rahastamise osakaal avaliku sektori eelarvest on täna võrreldav edukate riikidega. Rahastamine peaks senisest rohkem arvestama sihtrühmade võimaluste, vajaduste ja eripäradega, et saavutada elukestvas õppes osaluse kasv. Rahastamisotsused peavad lähtuma prioriteetidest ja riigi võimalustest, olema avalikud ja selged.

Eesmärk on elukestvas õppes osaluse kasv ja strateegia teiste eesmärkide saavutamist toetav tõhus rahastamine.

Strateegilised meetmed:

1. **Üldhariduse rahastamismudeli väljatöötamine ja rakendamine**, mis tagab õppijatele juurdepääsu kvaliteetsele kodulähedasele põhikoolile ning mitmeid valikuvõimalusi pakkuvale gümnaasiumile igas maakonnas. Rahastamine katab õppetöö läbiviimisega seotud kulud seaduses ettenähtud kvaliteeditasemel ja mahus. Gümnaasiumid on reeglina põhikoolidest lahutatud ja kuuluvad riigi haldusalasse.
2. **Gümnaasiumivõrgu korrastamine ja taristu kaasajastamine**, et kvaliteetne ja valikuterohke gümnaasiumiharidus oleks kättesaadav vähemalt kõigis Eesti maakondades ning toetada tugevate kodulähedaste põhikoolide säilimist.
3. **Kutsehariduse rahastamismudeli väljatöötamine ja rakendamine**, mis suunab õppeasutusi suuremale tulemuslikkusele, katkestajate arvu vähendamisele ning väärtustaks kvaliteeti.
4. **Täiend- ja ümberõppe rahastamismudeli väljatöötamine**, mis põhineb õppija, riigi ning tööandja kolmepoolsel panustamisel ja tagaks elukestvas õppes osaluse võimalused ka pärast tõukefondide rahastamisperioodi lõppu.
5. **Kõrghariduse rahastamismudeli rakendamine ja selle toimimise seire, et saavutada järgnev:**
  - riigi ja kõrgkoolide strateegiliste valikute arvestamine,
  - mõistliku tööjaotuse ja selgete vastutusvaldkondade väljakujunemise toetamine kõrgkoolide vahel,
  - õppe kvaliteedi ja tulemuslikkuse edendamine,
  - Eesti kõrgkoolide vahelise ja rahvusvahelise koostöö toetamine,
  - õppejõudude ja üliõpilaste rahvusvahelise mobiilsuse ning Eesti kõrghariduse rahvusvahelise atraktiivsuse suurenemine.
6. **Kõigile lastele võimaluse loomine alushariduse õppekavas osalemiseks vähemalt aasta enne kooli**, sest investeerimine alusharidusse on ühiskonna jaoks kõige suurema tasuvusega. Omavalitsus loob vajalikul arvul lastehoiu- ja lasteaiakohti, tagades alushariduse õppekava eesmärkide täitmise.
7. **Õppenõustamise ja teiste tugiteenuste standardite väljatöötamine ning koolitatud spetsialistide võrgustiku kindlustamine.**

Kõigi õppijate osalemiseks võimetekohases õppes on vajalik õpetajate ning õppeasutuse tasandi ja õppeasutuseväliste tugispetsialistide koostöö. Senisest tõhusama ning kättesaadavama õppenõustamise jaoks on vajalik välja töötada tugiteenuste standardid ning tagada teenuste rahastamine kõigil haridustasemetel. Õppeasutuses töötavad tugispetsialistid tunnevadharidusasutuse spetsiifikat, oskavad kaasata kolleege probleemide lahendamisse ja ennetustöösse. Koolipsühholoogidele luuakse võimalused internatuuriaastaks ning edasiseks täiendõppeks sarnaselt õpetaja kutseaastaga.

8. **Tingimuste loomine nõrgema konkurentsivõimega inimestele õppes osalemiseks** (alla keskharidusega inimesed, töötud, eesti keelt mitteoskavad jt), et nad saaksid omandada uue

kvalifikatsiooni ning hiljem end parimal võimalikul viisil tööelus teostada. Selleks on vajalik riigi ja kohaliku omavalitsuste koostöös:

- erinevate paindlike koolituskursuste pakkumine ja aktiivne karjäärinõustamine selgelt sihistatud kindlatele sihtrühmadele;
- täiskasvanute gümnaasiumide süsteemi ümbermõtestamine elukestva õppe süsteemile kohaselt (sh VÕTA rakendamine keskkariduse tasemel);
- õpiõppe skeemi populariseerimine tööandjate ning sihtrühma hulgas;
- osa-ajaga töö propageerimine;
- tugiteenuste pakkumine (õppenõustamine, karjääriinfo, sõidutoetus, lapsehoiuteenus), et töötavatel inimestel oleks võimalik õppetöös/ümberrõppes osaleda;
- muude sotsiaalteenuste ja -toetuste sidustamine karjääri- ja tööturule naasmise toetamise teenustega.

7. Üliõpilaste ja kutseõppurite toetuskeemide rakendamine, sh vajaduspõhise toetus- ja laenuskeemi ning stipendiumide süsteemi edasiarendus ning seire, liikumaks suunas, et üliõpilaskond vastuvõtul, õpingute ajal ning lõpetamisel peegeldaks ühiskonna struktuuri arvestades sh soolist, keelelist ja sotsiaal-majanduslikku mõõdet ning toetaks üliõpilasi riigile oluliste suundade valikul.

8. Vene õppekeelega põhikooli lõpetajatele tagatakse võimalused eesti keele oskuse omandamiseks iseseisva keelekasutaja tasemel, mis on vajalik õpingute jätkamiseks gümnaasiumis ja/ või kutseõppeasutuses.

Selleks

- laiendatakse eestikeelset aineõpet vene õppekeelega põhikoolis;
- toetatakse riikliku programmi raames eri algatusi eesti keele õppe taseme parandamiseks vene õppekeelega koolis;
- toetatakse vene emakeelega laste õpinguid eesti õppekeelega koolis (õpetajate täiendkoolitus, pikapäevärühmad, õpetajate lähtetoetus, mitmekultuurilisuse õpe, vene kultuurilugu jmt);
- koolieelsetes lasteasutustes korraldatakse eakohaseid meetodeid kasutades kvaliteetne eesti keele õpe, lastele pakutakse eestikeelseid tegevusi.

Strateegia rakendamine: juhtimine ja programmid

Juhtimine ja koordineerimine

Strateegia rakendamist koordineerib HTM ja selle elluviimise panustavad teised ministriumid.

Strateegia elluviimise seiramiseks ning meetmete uuendamiseks kutsutakse kokku kuni 15liikmeline elukestva õppe strateegia juhtkomisjon, kuhu kuuluvad haridus- ja töömaailma eksperdid. Juhtkomisjon vaatab iga aasta järel üle strateegia elluviimise tulemused ning teeb vajadusel ettepanekuid strateegiliste meetmete uuendamiseks või täiendamiseks. Strateegia eesmärkide saavutamise ning tegevuste elluviimise hindamiseks tellib HTM 2017. a. sõltumatu hindamise, kus

analüüsitakse, kas kokkulepitud eesmärkide saavutamiseks rakendatakse sobivaid meetmeid ning mida muuta või kohendada vastavalt muutnud oludele. Sõltumatu analüüsi tulemusi tutvustatakse avaliku hariduskonverentsil. Kõigi strateegias esitatud meetmete elluviimise rakendamist kajastatakse igal aastal Haridus- ja Teadusministeeriumi arengukavas „Tark ja tegus rahvas“.

Strateegia rakendamine

Strateegia elluviimiseks koostab Haridus- ja Teadusministeerium 3 kuu jooksul strateegia vastuvõtmisest rakendusplaani. Rakendusplaanis näidatakse kavandatavad tegevused koos indikaatorite, eelarvete ja vastutajatega aastate lõikes. Rakendusplaani uuendatakse igal aastal RESi koostamise käigus. Iga uue rakendusplaani esitatakse Vabariigi Valitsusele eelneva rakendusplaani täitmise aruanne.

Strateegias ettenähtud tegevuste rakendamiseks koostab Haridus- ja Teadusministeerium järgmised programmid:

- Üldharidus, sh alusharidus
- Kutseharidus,
- Kõrgharidus,
- Täiskasvanuharidus.
- Teematilised:
  - ✓ Uue õpikäsituse rakendamine.
  - ✓ Õpetajate ja koolijuhtide professionaalne areng
  - ✓ Elukestev õpe ja tööturg: seire- ja prognoosisüsteem ning karjääriteenused, praktika.
  - ✓ Õppimine digiajastul.
  - ✓ Õppes osaluse kasv.

Eesmärkide saavutamist mõõtvad näitajad

I Uue õpikäsituse rakendamine

1. PISA 5 ja 6 taseme saavutanud õppijate osakaal on tõusnud lugemises 10%, matemaatikas 16% loodusteadustes 14,4%-ni;
2. Madala funktsionaalse lugemisoskuse, matemaatilise ja loodusteadusliku kirjaoskusega (PISA alla 2. taseme saavutanud õppijate osakaal) 15-aastaste noorte osakaal on langenud vastavalt 9, 8, 6%-ni;
3. Põhikoolist väljalangevus on alla 1%. Vahed poiste ja tüdrukute väljalangevuses on vähenenud;
4. Õppijate, lastevanemate, õpetajate ja koolijuhtide rahulolu-uuringu tulemused.

Pädevad ja motiveeritud õpetajad ja õppeasutuste juhid

5. Alla 30-a õpetajate osakaal on kasvanud 12,5 %-ni;
6. Konkurss õpetajakoolituse õppekavadele on suurenenud;
7. Õpetajate sooline struktuur on muutunud tasakaalustatumaks, meesõpetajate osakaal on kasvanud 25%-ni;
8. Õpetajate ja koolijuhtide rahulolu uuringu tulemused.

Elukestva õppe ja tööturu parem vastavus

9. Erialase kvalifikatsiooniga täiskasvanute (25-64 aastased) osakaal vähemalt 75%;
10. Täiskasvanute (25-64) elukestvas õppes osaluse määr 20% ning vahed madala, keskmise ja kõrge haridustasemega inimeste osalemise määras on oluliselt vähenenud;
11. Loodus- ja täppisteaduste ning tehnoloogia erialade lõpetajate osakaal on kasvanud 25%-ni;
12. Keskelt läbiviidud tööandjate rahulolu-uuringute tulemused;
13. Karjäärinõustamise läbinud põhikooli lõpetajate osakaal on 100% ja rahulolu teenustega on hea. Kutse- ja kõrghariduses esimesel kursusel õpingud katkestanute osakaal on vähem kui 20%, gümnaasiumi esimesel aastal –alla x%
14. 35 % põhikooli lõpetanutest jätkab õpinguid kutseõppe õppekavadel;
15. Üliõpilaste rahvusvahelise mobiilsuse määr 20%, õppejõudude rahvusvaheline mobiilsus x%.

Õppimine digiajastul

16. Kõik õppijad ja õpetajad kasutavad õppeprotsessis igapäevaselt arvutit vm personaalset digivahendit;
17. Digiajastu õpikeskkonda (üks ühele arvutikasutust pakkuvad) pakkuvate õppeasutuste (s.h. täiskasvanute koolituskeskuste) osakaal;
18. Vähemalt minimaalsete digipädevustega inimeste osakaal 16-74 earühmas on 80%;
19. Kõigil põhikooli lõpetajatel on tõendatult olemas IKT baasoskused.

Õppes osaluse kasv

20. Täiskasvanute (25-64a) elukestvas õppes osaluse määr on 20% ning vahed madala, keskmise ja kõrge haridustasemega inimeste osalemise määras on oluliselt vähenenud;
21. Kõrgharidusega noorte osakaal earühmas 30-34 a on 40%;
22. I klassi õpilaste osakaal, kes eelmisel aastal osalesid alushariduse õppekavas on 98%;
23. 4-6 a laste vanuserühmas on osalus alushariduse tasemel 98% ning 1,5-3 a laste seas 80%;
24. Vene õppekeelega põhikooli lõpetajate osakaal, kes valdavad eesti keelt iseseisva keelekasutaja tasemel ...%;

25. Vene õppekeelega kutsekeskhariduse lõpetajate osakaal, kes valdavad eesti keelt iseseisva keelekasutaja tasemel ...%.